

Poolse leerlingen in het eerste opvangonderwijs

Het Poolse schoolsysteem

Het Poolse schoolsysteem verschilt van het Nederlandse.

Ten eerste kent Polen algemeen en privaat opvang/onderwijs op alle niveaus.

De andere verschillen zijn onder meer: het schooljaar begint altijd op 1 september en eindigt op de laatste vrijdag van de maand juni (behalve voor studenten van de hogescholen en universiteiten, voor hen begint het schooljaar op 1 oktober). Het geboorte jaar is doorslaggevend, alle kinderen van hetzelfde geboorte jaar gaan op 1 september naar school. Tot het derde levensjaar kunnen de kinderen (vooral in de (grote) steden) naar een crèche gaan, anders zorgen de ouders (vooral de moeders), familieleden of een oppas op de kleintjes. Vanaf het derde levensjaar tot het vijfde levensjaar kunnen de kinderen naar de voorschool gaan. Deze is verplicht voor kinderen vanaf vijf jaar.

Vanaf 2014 worden alle zesjarigen leerplichtig; nu kunnen de ouders nog de keuze maken om het kind vanaf het zevende levensjaar naar school te laten gaan. De basisschool duurt zes jaar.

Daarna gaan ALLE kinderen naar het gymnasium. Het Poolse gymnasium heeft geen overeenkomsten met het Nederlandse; in Polen is dit een soort verlenging van de basisschool en is geen middelbare school. Het gymnasium duurt 3 jaar.

Pas daarna gaan de kinderen naar de middelbare school:

- Lager beroepsonderwijs, tweejarig (PL: *szkółta zawodowa* – te vergelijken met het Nederlandse vmbo);
- Middelbaar beroepsonderwijs, vierjarig (PL: *technikum* – te vergelijken met het Nederlandse mbo niveau 1,2 of havo – alle profielen en beroepen)
- Algemene middelbare opleiding, driejarig (PL: *liceum* – te vergelijken met de Nederlandse havo+, vwo).

Tussen haakjes zijn de Poolse benoemingen van het soort scholen en het vergelijkbare niveau.

Ter beoordeling van het behaalde niveau in het land van herkomst kunnen de scholieren zich tot DUO of Nuffic in Nederland (buitenlandse diploma waardering) wenden. Alle Poolse middelbare scholen hebben nog een spectrum van varianten, maar in het algemeen kunnen ze in deze drie groepen verdeeld worden. Het beroepseindexamen in het *technikum* leidt tot de titel technicus (PL: *technik*). Het eindexamen voor de algemene vakken in het *technikum* en *liceum* zijn niet verplicht, maar zonder het behaalde eindexamen hebben de scholieren geen toegang tot hoger onderwijs. Zonder het afgelegde/behaalde eindexamen hebben de scholieren een afgeronde opleiding op middelbaar niveau (zonder titel). Zij kunnen daarna een onderwijs op *studium* niveau volgen (vergelijkbaar met de Nederlandse mbo niveau 3,4), maar zij kunnen niet op een hogeschool of een universiteit gaan studeren die beiden de doctorale graad kunnen toekennen.

Het Poolse schoolsysteem kent de volgende beoordelingscijfers: 1 (onvoldoende), 2 (matig), 3(voldoende), 4 (goed), 5 (zeer goed), 6 (uitmuntend).

(Bijna) alle scholen bieden een gratis “opvang klas” aan – een soort voor- en naschoolse opvang – van de voorschoolse opvang kan gebruik worden gemaakt vanaf +/- 7.00 uur en van de naschoolse opvang tot +/-17.00 uur. De scholen bieden ook een mogelijkheid om een warme maaltijd te nuttigen, voor de kinderen uit arme gezinnen wordt die gesubsidieerd. Aan alle scholen is een pedagoog/psycholoog verbonden om de nodige zorg aan de kinderen en de gezinnen te bieden.

Leerplicht

De kinderen in Polen zijn tot hun 18^e leerplichtig. Het ontwijken van de leerplicht leidt tot administratieve stappen, er kan toezicht of een geldboete opgelegd worden. In uiterste gevallen kunnen de ouderlijke rechten door de rechter ontzegd worden. Maar Polen kent GEEN gemeentelijke ambtenaar zoals de leerplichtambtenaar. Dit is een groot verschil met Nederland wat aan de ouders en de kinderen duidelijk verteld en uitgelegd moet worden. In Polen kunnen ouders zonder problemen een verlofbriefje voor hun kinderen uitschrijven. In veel gevallen gebeurt dat zonder een

reden aan te geven. Alle absente dagen die door de ouders met een briefje worden verantwoord, worden dan gezien als geoorloofd verzuim.

Het ziekmelden in Polen gaat via de huisarts/medisch specialist. Een dokter schrijft een verlofbriefje voor school of voor de werkgever waarin staat voor hoeveel dagen de desbetreffende persoon het ziekteverlof krijgt.

In het algemeen hebben de leraren (op alle niveaus) een groot gezag en de kinderen zijn redelijk gedisciplineerd en de lessen worden klassikaal gegeven.

Emigratie

De voornaamste reden om te emigreren, voor Poolse volwassenen, is economisch, maar ook gezinshereniging, om werkervaring op te bouwen, of om een studie te volgen. De kinderen worden dan meestal eerst in het land van herkomst, bij een familielid, achtergelaten. Na enige tijd halen de ouders hun kinderen dan naar Nederland. In de meeste gevallen is dat geen gezamenlijke beslissing van de ouders en de kinderen, maar er wordt wel van de kinderen verwacht dat zij zich (snel) aan het nieuwe leven, de school en de omgeving aanpassen. De ouders werken meestal van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat en hebben weinig tot geen toezicht op hun kinderen. Voor de pubers is het nieuwe land een enorme uitdaging: nieuwe regels, vrienden en ook het bijstellen van de toekomstplannen, vooral door de taalachterstand die zij op hun leeftijd dan hebben. Vaak zijn de Poolse pubers niet gemotiveerd om naar school te gaan door de moeilijke thuissituatie (onbegrip, huisvesting, financiële situatie en verslavingsproblematiek), onduidelijkheid voor wat betreft de toekomst in Nederland - blijft het gezin kort, lang of voorgoed in Nederland? De pubers missen hun in Polen achtergebleven familieleden, vrienden en de vertrouwde omgeving.

De Poolse ouders zijn moeilijk te bereiken. Dit komt doordat zij lang en hard werken maar ook doordat zij de Nederlandse taal niet machtig zijn. Er zijn (redelijk vaak) thuisproblemen binnen de Poolse gezinnen: (overmatig) alcohol- en drugsgebruik door de ouders en de kinderen, geen of weinig banden met de (stief)ouders (soms van een andere afkomst en cultuur), geen/weinig kennis over de rechten/plichten en de Nederlandse samenleving.

Er zijn onderzoeken die aanwijzen dat de Poolse arbeidsmigratie naar Nederland niet snel eindigt. De arbeidsmigranten blijven hun gezinnen herenigen. De taalbarrière en de onwetendheid blijven problematisch.

Problemen op school

Gelukkig waren er ook stemmen tijdens de workshop, dat niet alle scholen problemen met de Poolse pubers en hun ouders ondervinden. Maar voor alle andere scholen die problemen en moeilijkheden ervaren, is het aan te bevelen om een Pools sprekende maatschappelijk werker aan te stellen of in te huren. Dit verlaagt aanzienlijk de communicatieproblemen, niet alleen voor de communicatielijn school – ouders, maar ook met de externe instanties. Voor zover bekend zijn er geen Poolse zorginstanties in Nederland die de Poolse jeugd en hun ouders kunnen helpen. In geval van problemen wordt er gebruik gemaakt van de Nederlandse zorg- en hulpinstanties, maar de taalbarrière blijft, meestal, een groot obstakel. Op school melden de ouders zich ook sneller, met vragen of problemen, bij iemand met wie zij kunnen communiceren. Ook de Poolse leerlingen voelen zich een stuk minder vervreemd op de Nederlandse school als zij zich in hun eigen taal (vooral in de eerste maanden) kunnen uiten en worden verstaan. Niet alleen de schoolregels kunnen duidelijk uitgelegd worden, maar ook het Nederlandse schoolsysteem, de gezondheidszorg en alle andere belangrijke (dagelijkse) bezigheden. Dit kan de stap naar de Nederlandse samenleving voor de Poolse pubers makkelijker en prettiger maken.

Magda Spaans

Maatschappelijk werk, van Poolse komaf.